มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง

Legal Measures for the Conservation of the Historic District: A Case Study of the Thap Thiang Historical District, Trang Province

ชนิดา ทิพย์มณเฑียร
บริษัท สรรเพชรทนายความและเพื่อน จำกัด 70/20 ถนนเทศบาลบำรุง ตำบลถ้ำน้ำผุด
อำเภอเมือง จังหวัดพังงา 82000
Chanida Tipmontien
Sanphet Lawyer and Friend Co., LTD. 70/20 Tetsabanbamrung Road, Thamnamphut,
Mueang, Phang-Nga 82000
Email: Chanida.tipm@dome.tu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ โดยได้ศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์จากมาตรการทางกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมในการที่จะให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์

จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงเน้นการอนุรักษ์เฉพาะโบราณสถาน และอาคารที่เป็นของหน่วยงานของราชการ และจะให้อนุรักษ์เพียงแค่ตัวอาคารใดอาคารหนึ่งเป็นการเฉพาะเท่านั้นหรือโบราณสถานแห่งใดแห่งหนึ่งที่มิได้มีผู้คนอยู่อาศัยแล้ว แต่ย่านประวัติศาสตร์นั้นมีความแตกต่างจากโบราณสถานที่ไม่มีคนอยู่อาศัย เนื่องจากว่าย่านประวัติศาสตร์เป็นพื้นที่ที่มีคนอยู่อาศัย มีวิถีชีวิต และรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังมีความเป็นพลวัตสูง นอกจากนี้อาคารส่วนใหญ่ในย่านประวัติศาสตร์นั้นเป็นอาคารของเอกชน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการในด้านการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการกำหนดเขตเพื่อการอนุรักษ์อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเป็นกลุ่มอาคารหรือย่าน ๆ หนึ่ง และควรลดมาตรการในเชิงบังคับ แต่เป็นการเพิ่มมาตรการในการจูงใจให้เจ้าของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างหันมาให้ความร่วมมือในการที่จะอนุรักษ์และดูแลอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง

คำสำคัญ : มรดกทางวัฒนธรรม ย่านประวัติศาสตร์ ทับเที่ยง

18 พฤษภาคม 2564/ 23 มิถุนายน 2564/ 24 มิถุนายน 2564
18 May 2021/ 23 June 2521/ 24 June 2521

Abstract

The objective of this research was to study the legal measures related to the conservation of the historic district by studying the guidelines in the conservation of historic district from Japan's legal measure. The point was to improve Thailand's legal measures in an appropriate way to protect the historic district.

According to the study, Thailand's current legal measures were emphasized in conservation only the archaeological sites and government buildings, the specic building that was not inhabited by humans. However, the historic district was different from a desolated archaeological site. The historic district was populated by human's lifestyles and contained styles of architecture that changed from time to time, altogether with dynamic movement. Besides, almost all of the buildings in the historic district were private buildings.

Hence, to proceed conservation of the historic district efciently, the buildings are ought to be separated into groups of buildings or a targeted district to put a limit on conservation. Additionally, rather than decreasing the compulsory measures, it was better to increase persuasive measures of the building's owners to cooperate in building's maintenance and conservation.

Keywords : Cultural Heritage, Historic District, Thap Thiang

บทนำ

การตั้งถิ่นฐานของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นนั้นได้นำไปสู่การเกิดเป็นสังคมและชุมชนขึ้น ซึ่งในแต่ละภูมิภาคนั้นก็จะมีสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายที่ส่งผลให้เกิดการก่อรูปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องที่ โดยอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีการก่อสร้างขึ้นนั้นก็เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการในการใช้สอยทั้งการอยู่อาศัย การค้าขาย หรือที่พักพิง ซึ่งในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในแต่ละท้องถิ่นส่วนใหญ่มักจะนำวัสดุจากในท้องถิ่นมาใช้เพื่อเป็นวัสดุในการก่อสร้าง และยังมีการพัฒนารูปทรงของสถาปัตยกรรมให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศของแหล่งที่ตนอยู่อาศัย และจากพัฒนาการของรูปทรงและการใช้วัสดุก่อสร้างของอาคารพื้นถิ่นได้สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างสมดุล อีกทั้งยังสามารถบ่งบอกถึงพัฒนาการทางด้านการเรียนรู้และปรับตัวของมนุษย์ที่มีต่อสภาพแวดล้อม[1] ทำให้สถาปัตยกรรมในแต่ละท้องถิ่นมักจะมีเอกลักษณ์อันเป็นผล

[1] เกรียงไกร เกิดศิริ, *ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ: อุษาคเนย์, 2551) 60-61.

มาจากสภาพแวดล้อมและบริบทต่าง ๆ ที่ช่วยในการก่อรูปของสถาปัตยกรรม เมื่อชุมชนเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรทำให้เกิดการพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง มีการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เกิดการสร้างห้องแถวเพื่อการค้าขายตรงย่านที่เป็นจุดเปลี่ยนถ่ายผู้คนและสินค้า[2] จนทำให้เกิดเป็นย่านพาณิชยกรรมที่สำคัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกประเภทหนึ่งของย่านประวัติศาสตร์

ย่านประวัติศาสตร์ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เนื่องจากว่าย่านประวัติศาสตร์เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งอันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น หรือมีลักษณะเฉพาะของสมัยใดสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคม การตั้งถิ่นฐาน การเกิดย่านที่สำคัญของเมือง รวมถึงยังเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สังคม และวัฒนธรรม เพราะในย่านประวัติศาสตร์แต่ละแห่งมักจะมีอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง ก็มีอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่า อันเป็นผลมาจากวิวัฒนาการทางสังคมที่เป็นจุดเชื่อมโยงให้ตึกแถวหรือสิ่งปลูกสร้างในย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยงสามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น อันถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และรักษาไว้ อีกทั้งยังเป็นย่านประวัติศาสตร์ที่มีพัฒนาการมามากกว่า 100 ปี และในปัจจุบันนี้ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยงก็ยังคงมีการใช้งานพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือได้ว่าเป็นย่านประวัติศาสตร์ที่ยังมีชีวิต

ปัจจุบันสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีคุณค่าในย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยงค่อย ๆ เลือนหายไปตามกาลเวลา อันเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คนดั้งเดิมในพื้นที่เริ่มลดน้อยลง มีคนต่างถิ่นเข้ามาทำมาหากินมากขึ้น กิจการสมัยใหม่เริ่มเข้ามามากขึ้น อีกทั้งสถาปัตยกรรม อาคารและสิ่งปลูกสร้างหลายหลังมีอายุการใช้งานที่ยาวนานมาก จึงจำเป็นที่จะต้องมีการดูแลและบำรุงรักษาเป็นพิเศษ ซึ่งในการดูแลและซ่อมแซมอาคารเก่าจำเป็นที่จะต้องใช้บุคคลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้การซ่อมบำรุงอาคารเก่าเป็นไปอย่างคงทนและถาวร อีกทั้งจะต้องรักษาคุณค่าอันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของอาคารให้คงอยู่ด้วย แต่จากการซ่อมบำรุงอาคารหรือเรือนแถวในย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยงในปัจจุบันนั้นยังคงขาดความเข้าใจถึงองค์ประกอบที่เป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ส่งผลให้มีการรื้อถอน ทุบทำลายสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมจนหมดสิ้น รวมถึงการต่อเติมจำนวนชั้นของตึกแถวให้สูงขึ้นเพื่อเพิ่มพื้นที่ใช้สอย การต่อเติมดังกล่าวมักจะขาดการคำนึงถึงรูปทรงและหน้าตาของตึกแถวเดิมทำให้ตึกแถวที่มีการปรับปรุงซ่อมแซมใหม่ขาดความกลมกลืนกับตึกแถวดั้งเดิม[3] นอกจากนี้ ประเทศไทยเองก็ถือได้ว่าเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีย่านประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีอัตลักษณ์ในหลายพื้นที่ของประเทศ แต่ผลจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์นั้น ได้ส่งผลให้ย่านประวัติศาสตร์อันมีคุณค่าในหลายพื้นที่ของประเทศไทยเริ่มสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนไป บางแห่งถูกไล่รื้อ

---

[2] เพิ่งอ้าง, 64.

[3] ปัทม์ วงศ์ประดิษฐ์, *การศึกษาพัฒนาการรูปแบบของตึกแถวจังหวัดตรัง* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557) 110-114.

และทุบทำลายเพียงเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ บางแห่งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนแทบไม่เหลือความเป็นเอกลักษณ์ หรือบางแห่งมีการก่อสร้างใหม่จนทำลายภูมิทัศน์ของย่านประวัติศาสตร์ไป ซึ่งย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง ก็อาจจะเหลือเพียงแต่ชื่อได้ถ้าหากยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์

ด้วยเหตุนี้ ในการที่จะดำเนินการเพื่อที่จะอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ให้สามารถคงคุณค่าความงดงามของมรดกทางวัฒนธรรมไว้ได้ จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องหามาตรการและแนวทางในการที่รักษา ฟื้นฟูเอกลักษณ์ และสนับสนุนให้ประชาชนในบริเวณย่านประวัติศาสตร์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า แต่จากการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ของประเทศไทยเองส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์โบราณสถานหรือการอนุรักษ์เพียงแค่ตัวอาคารใดอาคารหนึ่งเป็นการเฉพาะเท่านั้น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมเพียงพอต่อการที่จะอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ เนื่องจากว่าอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างส่วนใหญ่ในย่านประวัติศาสตร์จะเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ยังมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามวิถีชีวิตของคนในย่านนั้น ๆ อยู่ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องของมาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง เพื่อที่จะทราบว่าประเทศไทยควรที่จะมีการดำเนินมาตรการในรูปแบบใดเพื่อที่จะสามารถคงคุณค่าความงดงามของมรดกทางวัฒนธรรมอันมีความสำคัญในย่านประวัติศาสตร์ไว้ได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษามาตรการของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์
2. เพื่อศึกษามาตรการต่าง ๆ ของประเทศไทย ทั้งมาตรการในระดับนโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ ทั้งมาตรการในระดับนโยบายและมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย รวมถึงมาตรการของประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง

สมมติฐานของการศึกษา

มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นยังมีอยู่ไม่ครอบคลุมเพียงพอ เนื่องจากว่ามาตรการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์อาคารและสิ่งปลูกสร้างนั้นทั้งพระราชบัญญัติโบราณสถานแห่งชาติ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคารนั้น ในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังคงเน้นการอนุรักษ์เฉพาะโบราณสถาน และอาคารที่

เป็นของหน่วยงานของราชการ และจะให้การอนุรักษ์เพียงแค่ตัวอาคารใดอาคารหนึ่งเป็นการเฉพาะเท่านั้นหรือโบราณสถานแห่งใดแห่งหนึ่งที่มิได้มีผู้คนอยู่อาศัยแล้ว แต่ย่านประวัติศาสตร์นั้นมีความแตกต่างจากโบราณสถานที่ไม่มีคนอยู่อาศัย เนื่องจากว่าย่านประวัติศาสตร์ยังเป็นพื้นที่ที่มีคนอยู่อาศัย มีวิถีชีวิต และรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังมีความเป็นพลวัตสูง นอกจากนี้อาคารส่วนใหญ่ในย่านประวัติศาสตร์นั้นเป็นอาคารของเอกชน ดังนั้น ในการที่จะอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิด หลักการ นโยบาย และมาตรการของต่างประเทศที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ เพื่อที่จะนำมาแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ให้มีความครอบคลุมเพียงพอ และสามารถที่จะคงคุณค่าและความงดงามตามมรดกวัฒนธรรมของย่านประวัติศาสตร์ที่สืบต่อกันมาไว้ได้ โดยในการนำมาตรการทางกฎหมายไปปฏิบัตินั้นจะต้องคำนึงถึงบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องด้วย

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาของงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง โดยได้มีการศึกษาถึงแนวคิดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ มาตรการของต่างประเทศ ซึ่งมาตรการของต่างประเทศนั้นในงานวิจัยฉบับนี้ได้เลือกศึกษามาตรการของประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากว่าเป็นประเทศในทวีปเอเชียเหมือนกับประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านวัตถุเป็นอย่างมาก แต่กลับเป็นประเทศที่สามารถรักษาคุณค่าของเมืองเก่าและย่านประวัติศาสตร์ไว้ได้หลายแหล่ง นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงมาตรการของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ ทั้งมาตรการในระดับนโยบายและมาตรการทางกฎหมาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อที่จะทราบถึงมาตรการของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์และสามารถนำผลการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. เพื่อที่จะทราบถึงมาตรการต่าง ๆ ของประเทศไทย ทั้งมาตรการในระดับนโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย

3. เพื่อที่จะทราบถึงแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ และสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวได้

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาของงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย ตำรา บทความทางวิชาการ เอกสารที่เผยแพร่ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน กฎหมาย ข้อมูลในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เมืองและย่านประวัติศาสตร์ มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย และมาตรการของต่างประเทศ แล้วรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ของประเทศไทย โดยจะเป็นการศึกษาควบคู่กับมาตรการของต่างประเทศเพื่อค้นหาแนวทางที่ควรนำมาปรับใช้เพิ่มเติมกับประเทศไทย เพื่อที่จะสามารถมีมาตรการในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์

ประเทศญี่ปุ่นถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีการพัฒนาและมีความเจริญทางด้านวัตถุเป็นอย่างมาก แต่ประเทศญี่ปุ่นกลับสามารถดำเนินการด้านการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ของตนไว้ได้หลายแห่ง เนื่องจากว่าประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับรากเหง้าและมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองจึงส่งผลให้มีมาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ จนทำให้ย่านประวัติศาสตร์หลายแห่งของประเทศญี่ปุ่นยังคงคุณค่าความงดงามของแต่ละท้องถิ่นไว้ได้ ซึ่งในประเทศไทยเองยังขาดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์ จนทำให้ย่านประวัติศาสตร์หลายแห่งถูกรื้อทำลายลง ซึ่งจากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยนั้น พบว่ามีมาตรการที่สามารถนำมาเทียบเคียงเพื่อใช้ในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมแก่การอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ได้ดังนี้

1. มาตรการในการวางผังเมืองและกำหนดเขตพื้นที่

จากการที่ได้ศึกษาเรื่องของมาตรการในการวางผังเมืองและกำหนดเขตพื้นที่นั้น ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้ในการวางผังเมือง คือ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 โดยในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการเพิ่มประเภทของผังเมืองจากเดิมที่มี 2 ประเภท คือ ผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ เป็น 5 ประเภท ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ผังนโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ และผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยผังนโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้กำหนดมาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาการไม่เชื่อมต่อของเมืองที่เกิดจากกฎหมายผังเมืองเดิม เนื่องจากว่าผังนโยบายจะเป็นผังแม่บทที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศในภาพรวม อีกทั้งยังเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินการให้แก่หน่วยงานของรัฐ โดยผังนโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ผังนโยบายระดับประเทศ ผังนโยบายระดับภาค และผังนโยบายระดับจังหวัด และในการวางและจัดทำผัง

นโยบายนั้นจำเป็นที่จะต้องกระทำให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันในทุกระดับ เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐเป็นไปอย่างมีเอกภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการวางและจัดทำผังนโยบายระดับประเทศ ผังนโยบายระดับภาค และผังนโยบายระดับจังหวัดที่จะต้องมีการกำหนดกรอบนโยบาย เป้าหมาย แผนและผังเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์ จึงควรที่จะกำหนดให้ย่านประวัติศาสตร์ อาทิ ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง อยู่ในแผนและผังของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าความสำคัญทางมรดกวัฒนธรรมของประเทศ อีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานแก่หน่วยงานของรัฐในทุกระดับเพื่อให้การดำเนินการอนุรักษ์พื้นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับการจัดทำผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทนั้น คือ ผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ โดยในผังเมืองรวมนั้น แม้จะสามารถกำหนดให้พื้นที่ของย่านประวัติศาสตร์เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และยังสามารถกำหนดประเภทและขนาดของกิจการ อัตราส่วนและลักษณะของอาคาร รวมถึงพื้นที่ว่าง และการอนุญาตให้ก่อสร้างอาคารได้ก็ตาม แต่ก็เป็นเพียงการควบคุมในลักษณะของกายภาพและโครงสร้างของพื้นที่เท่านั้น เนื่องจากในการกำหนดพื้นที่ในผังเมืองรวมจะมีขนาดใหญ่ ทำให้ไม่สามารถที่จะกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับลักษณะและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในพื้นที่ของย่านประวัติศาสตร์ได้ จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์ได้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ ผังเมืองเฉพาะที่ถือได้ว่าเป็นผังเมืองที่มีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์นั้น และถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการกำหนดมาตรการที่จะให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์ได้ และยังทำหน้าที่ในการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์ของย่านประวัติศาสตร์ด้วย กลับเป็นรูปแบบของผังเมืองที่ไม่เคยถูกนำมาใช้เลย เนื่องจากว่าในการจัดทำผังเมืองเฉพาะจะมีการกำหนดรายละเอียดค่อนข้างมาก จึงทำให้มีขั้นตอนในการจัดทำที่ยุ่งยากกว่า และอาจมีการรอนสิทธิของเอกชนมากกว่า รวมถึงการที่จะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาอีกด้วย นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ยังได้เพิ่มการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการที่จะจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะของตนเองได้ โดยจะต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบและการถ่วงดุลของกรมโยธาธิการและผังเมือง

ส่วนมาตรการในการวางผังเมืองของประเทศญี่ปุ่นนั้นได้มีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่เมืองที่สามารถแบ่งออกเป็นพื้นที่ส่งเสริมการพัฒนาของเมือง (urban promotion area: UPA) และพื้นที่ควบคุมกลายเป็นเมือง (urban control area: UCA) โดยในพื้นที่ควบคุมการกลายเป็นเมืองนั้น ตามกฎหมายได้มีการกำหนดห้ามมิให้ดำเนินการก่อสร้างอาคารในพื้นที่ดังกล่าว หากต้องการที่จะดำเนินการเพื่อที่จะพัฒนาที่ดินจะต้องดำเนินการในพื้นที่ส่งเสริมการกลายเป็นเมือง ซึ่งถ้าประเทศไทยนำมาตรการในการกำหนดขอบเขตของพื้นที่เมืองแบบประเทศญี่ปุ่นมาใช้การกำหนดรูปแบบของผังเมืองในประเทศไทยด้วยก็จะช่วยในการ

กำหนดเกณฑ์เพื่อแบ่งขอบเขตของพื้นที่ที่ส่งเสริมการพัฒนากับพื้นที่สมควรอนุรักษ์ไว้ ซึ่งจะเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์ได้ในอีกทางหนึ่ง โดยอาจจะกำหนดให้บริเวณของย่านประวัติศาสตร์เป็นพื้นที่ควบคุมการกลายเป็นเมือง เนื่องจากว่าพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ควบคุมการกลายเป็นเมืองของประเทศญี่ปุ่นนั้น จะต้องเป็นพื้นที่ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และรักษาไว้ นอกจากนี้ ในมาตรการทางด้านการวางผังเมืองของประเทศญี่ปุ่นนอกจากการแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน 12 ประเภทแล้วยังมีการกำหนดเขตควบคุมเพิ่มเติม ซึ่งในเขตควบคุมเพิ่มเติมนี้ท้องถิ่นสามารถที่จะกำหนดรายละเอียดและหลักเกณฑ์ให้แตกต่างไปจากหลักทั่วไปและเป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ได้ โดยในเขตควบคุมเพิ่มเติมนี้ได้มีการแบ่งประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์อยู่ คือ เขตอนุรักษ์ภูมิทัศน์ตาม Landscape Act 2004 และเขตอนุรักษ์กลุ่มอาคารแบบดั้งเดิม ตาม Cultural Properties Protection Act 1950 ซึ่งประเทศไทยสามารถนำหลักเกณฑ์ในการกำหนดเขตควบคุมเพิ่มแบบประเทศญี่ปุ่นมาใช้ในพื้นที่ที่ได้กำหนดให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อที่จะให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์ได้

สำหรับการกำหนดเขตอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้สามารถที่จะออกข้อบัญญัติหรือข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้ย่านประวัติศาสตร์เป็นพื้นที่อนุรักษ์ได้ อีกทั้งยังให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการที่จะประกาศให้พื้นที่ใดเป็นพื้นที่อนุรักษ์อีกด้วย โดยในการประกาศให้ย่านใดเป็นย่านประวัติศาสตร์นั้นสามารถดำเนินการได้ตาม Cultural Properties Protection Act 1950 ซึ่งจะใช้การกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมที่ทรงคุณค่า และในการดำเนินการจะให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้เสนอย่านที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่ามีความสำคัญและสมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์เพื่อที่จะนำไปประกาศขึ้นทะเบียน และในการดำเนินการเพื่อที่จะอนุรักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในย่านประวัติศาสตร์นั้นได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการที่จะกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ตามวิธีการที่ท้องถิ่นเห็นสมควร โดยรัฐบาลกลางจะเป็นเพียงผู้ที่คอยส่งเสริมและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของท้องถิ่นเท่านั้น และในการที่จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องทำโครงการมานำเสนอเพื่อที่จะขอรับการสนับสนุน นอกจากนี้ ในพื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมที่ทรงคุณค่าจะได้รับการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ ทั้งจากรัฐบาลกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านงบประมาณในการดูแลและซ่อมแซม การให้คำปรึกษา และอื่น ๆ

เมื่อมาพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ของประเทศไทยนั้น ยังไม่มีมาตรการเฉพาะที่สามารถนำมาใช้ในการประกาศเพื่อการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ แต่สามารถที่จะใช้อ้างอิงจากมาตรการจากกฎหมายอื่นที่มีอยู่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเขตอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมไทย ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 การกำหนดเขตของโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และการกำหนดเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แต่ถ้าจะต้องการปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมและให้การสนับสนุนในการที่จะอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ให้สามารถคงอยู่ต่อไปได้และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น สมควรที่จะมีการปรับปรุงกฎหมายโดยเพิ่มการกำหนดเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมที่ทรงคุณค่าแบบที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการดำเนินการ เพื่อที่จะได้มีการกำหนดรูปแบบของพื้นที่ที่เป็นการเฉพาะที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ ซึ่งจะทำให้สามารถกำหนดกรอบเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ในเขตดังกล่าวให้มีความเหมาะสมได้

2. มาตรการในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม

มาตรการในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นได้มีการแบ่งประเภทและลักษณะของการให้ความคุ้มครองแก่มรดกทางวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท[4] คือ การประกาศ การคัดเลือก และการจดทะเบียน โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การประกาศ หมายถึง การที่รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นให้การรับรองแก่ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ

2. การคัดเลือก หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอทรัพย์สินทางวัฒนธรรมให้แก่สำนักงานการวัฒนธรรมเพื่อนำมาพิจารณาคัดเลือกเพื่อขึ้นทะเบียน

3. การจดทะเบียน หมายถึง การระบุว่าเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญแต่ยังไม่ได้มีการประกาศว่าเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ เนื่องจากว่ารัฐบาลยังไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะให้การดูแลแก่ทรัพย์สินกลุ่มนี้ แต่เป็นการจำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันในระดับแรกก่อน

จากตรงนี้จะเห็นได้ว่ามาตรการที่นำมาใช้เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นนั้น ถือได้ว่ามีมาตรการในการขึ้นทะเบียนและประเมินคุณค่าของสถานที่สำคัญที่มีความละเอียดและซับซ้อนมาก โดยจะคำนึงถึงปัจจัยในหลาย ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นที่ตั้งของอาคาร การจัดกลุ่มอาคาร ซึ่งสามารถนำไปสู่การหามาตรการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่และอาคารเหล่านั้นได้ และ

---

[4] ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์, *กฎหมายคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559) 97.

ในการให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์นั้น รัฐบาลของประเทศญี่ปุ่นจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาหรือการฟื้นฟูกลุ่มอาคารแบบดั้งเดิมที่มีความสำคัญกับสภาพแวดล้อมและอาคารแบบดั้งเดิมในพื้นที่ นอกจากการกำหนดมาตรการเพื่อให้การคุ้มครองแก่อาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญในย่านประวัติศาสตร์แล้วนั้น ประเทศญี่ปุ่นยังได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ภูมิทัศน์ของเมืองและอาคารที่สำคัญอีกด้วย โดยการประกาศให้เป็นพื้นที่อาคารภูมิทัศน์ที่สำคัญเพื่อให้การคุ้มครองภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่งดงามของพื้นที่นั้น

สำหรับประเทศไทยนั้นยังมิได้มีมาตรการทางกฎหมายที่จะให้ความคุ้มครองแก่กลุ่มอาคารที่มีความสำคัญในแง่ของมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า แต่จะให้ความคุ้มครองในรูปแบบเฉพาะหลังเท่านั้น และใช้รูปแบบของกฎหมายในเชิงบังคับมากกว่าที่จะให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่เจ้าของอาคารเพื่อที่จะจูงใจให้เจ้าของอาคารได้เข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการที่จะอนุรักษ์อาคารที่สำคัญ นอกจากนี้ ในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์นั้นจะมีความแตกต่างจากการอนุรักษ์โบราณสถาน เนื่องจากว่าย่านประวัติศาสตร์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต อีกทั้งยังมีความเป็นพลวัตรสูง มีอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างที่มีความหลากหลาย และเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินในย่านประวัติศาสตร์มีความหลากหลาย ดังนั้น ในการที่จะอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ไว้นั้น ไม่สามารถที่จะใช้วิธีการในการขึ้นทะเบียนอาคารเฉพาะหลังได้ แต่จำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองครอบคลุมไปทั้งย่านแบบที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการดำเนินการ

ในการดำเนินเพื่อการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น ได้ใช้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งยังไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองหรือขึ้นทะเบียนย่านประวัติศาสตร์ทั้งย่านได้ เนื่องจากว่าในการกำหนดเขตของโบราณสถานเพื่อที่จะให้ความคุ้มครองแก่สิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในเขตโบราณสถานนั้น ยังไม่เหมาะสมกับพื้นที่ในบริเวณที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ซึ่งมีลักษณะที่ซับซ้อนกว่า เนื่องจากว่าในพื้นที่บริเวณย่านประวัติศาสตร์นั้นจะประกอบไปด้วยอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมและที่ไม่มีคุณค่าปะปนกันอยู่ และในพื้นที่ของย่านประวัติศาสตร์นั้นยังคงมีการใช้ชีวิตของผู้คนและชุมชน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีการดำเนินไปตลอดและมีความเปลี่ยนแปลงสูง ฉะนั้น จึงมีโอกาสที่จะเกิดการพัฒนาอาคารในรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาอาคารใหม่ไม่ไปทำลายลักษณะเฉพาะและคุณค่าความสำคัญของย่านประวัติศาสตร์นั้นจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการอื่น ๆ เข้ามาช่วยในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ อีกทั้งในการประกาศให้พื้นที่ใดเป็นเขตโบราณสถานอาจจะเป็นการรอนสิทธ์ในการพัฒนาทรัพย์สินหรือสังหาริมทรัพย์ของเอกชนประชาชน หรือผู้อยู่อาศัยได้ และการประเขตของโบราณสถานนั้นน่าจะเหมาะสมกับการอนุรักษ์โบราณสถานอาคารเดี่ยว หรือกลุ่มอาคารที่อยู่ในบริเวณเดียวกันที่มีคุณค่าในลักษณะของโบราณสถานเท่านั้น[5] นอกจากนี้มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของประเทศไทยยังเป็นเพียงแค่ระเบียบที่ยังไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย และยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้เพื่อดำเนินการในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิทัศน์ของย่านประวัติศาสตร์

---

[5] ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, *การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและการอนุรักษ์เมือง* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2557) 109-110.

ด้วยเหตุนี้ ในการดำเนินการเพื่อที่จะอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อให้การคุ้มครองแก่อาคารสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในย่านประวัติศาสตร์ โดยเมื่อพิจารณาจากมาตรการทางกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นที่มีการให้ความคุ้มครองแก่กลุ่มอาคารดั้งเดิมและยังให้ความคุ้มครองรวมถึงภูมิทัศน์ของอาคารอีกด้วย จึงทำให้ประเทศญี่ปุ่นสามารถที่จะให้การอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ในประเทศไว้ได้หลายย่าน ดังนั้น ในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยจำเป็นที่จะต้องมีการให้ความคุ้มครองแก่กลุ่มอาคารที่มีความสำคัญในแง่ของมรดกทางวัฒนธรรม โดยการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมอันทรงคุณค่าอย่างในประเทศญี่ปุ่น ที่จะเป็นรูปแบบการอนุรักษ์ที่ก้าวข้ามการอนุรักษ์อาคารแบบเป็นหลังเดี่ยว ๆ มาเป็นการอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมละสิ่งปลูกสร้าง รวมไปถึงการให้ความคุ้มครองแก่สภาพแวดล้อมโดยรอบ และยังมีมาตรการในการจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความสนใจแก่การอนุรักษ์และมองเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่ตนมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางการเงิน มาตรการทางด้านภาษี เป็นต้น

3. มาตรการทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น

สิทธิทางวัฒนธรรมถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน โดยในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ได้มีการวางรากฐานในเรื่องของสิทธิทางวัฒนธรรมไว้ในข้อ 27[6] ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าสิทธิทางวัฒนธรรมคือสิทธิที่บุคคลหรือชุมชนสามารถที่จะใช้ชีวิต ชื่นชม พึงพอใจในวัฒนธรรมของชุมชนหรือประชาคมของตนได้อย่างเสรี ดังนั้น นานาอารยะประเทศจึงควรที่จะให้การรับรองสิทธิทางวัฒนธรรม[7] ซึ่งในประเทศไทยเองก็ได้มีการบัญญัติและรับรองถึงสิทธิของชุมชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ สิทธิชุมชนได้ถูกบัญญัติและรับรองเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยได้มีการบัญญัติรับรองให้บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 สิทธิของชุมชนก็ยังได้มีการบัญญัติรับรองไว้เช่นเดียวกัน แต่ได้มีการแบ่งชุมชนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม โดยได้บัญญัติรับรองให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

---

[6] Article 27, *Universal Declaration of Human Rights*

(l) Everyone has the right freely to participate in the cultural life of the community, to enjoy the arts and to share in scientic advancement and its benets.

(2) Everyone has the right to protection of the moral and material interests resulting from any scientic, literary or artistic production of which he is the author.

[7] นิก สุนทรชัย, "พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 กับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น" (2559) 7:1 *วารสารคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ* 73, 74-75.

ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน จากตรงนี้จะเห็นได้ว่าในรัฐธรรมนูญที่ผ่านของประเทศไทยทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวต่างได้มีการบัญญัติรับรองสถานะทางกฎหมายของสิทธิของชุมชนเรื่อยมา จนมาถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ก็ยังได้บัญญัติรับรองให้สิทธิแก่ประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสิทธิในการที่จะอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมอันดีทั้งของท้องถิ่นหรือของชาติ จากตรงนี้จะเห็นได้ว่าในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยเองก็ได้มีการบัญญัติและรับรองถึงสิทธิทางวัฒนธรรมไว้ อันจะทำให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิในการที่จะธำรงรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าของตนได้ และในย่านประวัติศาสตร์เองก็มีมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอยู่ภายในย่าน ดังนั้น บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิที่กระทำการใดอันเป็นการที่จะอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ไว้ตราบเท่าที่มิได้มีการบัญญัติห้ามหรือจำกัดสิทธิไว้ตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้มีการกระจายอำนาจในการปกครองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและความรับผิดชอบในการที่จะให้ความคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ คือ การบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น อีกทั้งในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดให้เทศบาลทั้ง 3 ระดับ (เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร) มีหน้าที่ในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี และได้กำหนดหน้าที่ให้เทศบาลนครมีหน้าที่เพิ่มเติมในการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และมีหน้าที่ในการวางผังเมืองและควบคุมการสร้าง เมื่อมาพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของเทศบาลแล้วจะเห็นได้ว่าเทศบาลสามารถที่จะกำหนดให้บริเวณใดในเขตการปกครองของตนเป็นเขตอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ได้จากการที่เทศบาลนครมีอำนาจในการวางผังเมือง หรือการที่เทศบาลจะออกเทศบัญญัติที่เป็นมาตรการทางกฎหมายในระดับท้องถิ่นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลเป็นไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งหนึ่งในหน้าที่ของเทศบาลก็คือการบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และในการออกเทศบัญญัตินั้นอาจจะออกมาเพื่อใช้ในการควบคุมการพัฒนาในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น การควบคุมขนาด รูปแบบ ความสูงของอาคาร หรือการกำหนดรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่จะสร้างใหม่หรือที่จะซ่อมแซมให้เข้ากับภูมิทัศน์เดิมของย่านประวัติศาสตร์ เป็นต้น อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลและกรุงเทพมหานคร) ยังสามารถที่จะออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรมตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้อีกด้วย นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอ

ข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ยังได้มีการรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมเพื่อที่จะออกมาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับภายในท้องถิ่นของตนเอง โดยการให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการที่จะร้องขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อนำมาบังคับใช้กับท้องถิ่นของตนได้ด้วย[8]

ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายในการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่นของประเทศไทยได้ให้สิทธิและอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการที่จะดำเนินการใดเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นตนเองได้ ซึ่งท้องถิ่นสามารถที่จะออกเทศบัญญัติหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการให้ความคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในย่านประวัติศาสตร์ได้ อีกทั้งยังได้มีการรับรองและให้สิทธิแก่ประชาชนและชุมชนในการที่จะธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของตน และยังให้สิทธิในการที่จะรวมตัวกันเพื่อขอออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้อีกด้วย

สำหรับมาตรการทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่นของประเทศญี่ปุ่นนั้นก็ได้มีการกระจายอำนาจในการปกครองจากส่วนกลางให้แก่ท้องถิ่นเช่นเดียวกัน โดยตาม Local Autonomy 1947 ได้มีการกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการที่จะออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อเป็นการควบคุมและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตนและยังสามารถที่จะจัดหามาตรการในการจูงใจให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการที่จะอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอีกด้วย นอกจากนี้ มาตรการทางกฎหมายในการสร้างบ้านแปงเมืองระดับชุมชนยังได้มีการให้อำนาจแก่กลุ่มผลประโยชน์ ผู้อยู่อาศัย ผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่ในการที่จะออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ได้ อีกทั้งยังได้ให้อำนาจและสิทธิแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการที่จะเสนอให้มรดกทางวัฒนธรรมใดได้รับการจดทะเบียนเพื่อที่จะได้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากรัฐบาลอีกด้วย

จากตรงนี้จะเห็นได้ว่ามาตรการทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่นทั้งของประเทศไทยและของประเทศญี่ปุ่น ต่างมีการกระจายอำนาจในการปกครองให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น มาตราในการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่นของประเทศไทยถือว่ามีความครอบคลุมเพียงพอที่จะให้อำนาจและสิทธิแก่ท้องถิ่นในการที่จะดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์แล้ว แต่อาจจะมีเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายในการที่จะให้ท้องถิ่นสามารถที่จะนำเสนอให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพื้นที่ที่สมควรได้รับการอนุรักษ์ เช่น การเสนอให้มีการกำหนดเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมอันทรงคุณค่า

---

[8] มาตรา 4, *พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542.*

ตารางเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

มาตรการ	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น
มาตรการทางด้านผังเมือง	ในกฎหมายผังเมืองของประเทศไทยมีเพียงการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการประกาศให้พื้นที่นั้นเป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมไทยในผังเมืองรวม ซึ่งที่ดินที่รับการกำหนดให้เป็นที่ดินประเภทนี้โดยส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินที่มีโบราณสถานอยู่	ในกฎหมายผังเมืองของประเทศญี่ปุ่นสามารถประกาศเขตอนุรักษ์ภูมิทัศน์ ตาม Landscape Act 2004 และเขตอนุรักษ์กลุ่มอาคารแบบดั้งเดิมที่ทรงคุณค่า ตาม Cultural Properties Protection Act 1950 ในการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังเมืองรวมและข้อกำหนดโซนนิ่งได้ทันทีเมื่อท้องถิ่นมีการประกาศย่านอนุรักษ์ดังกล่าว
มาตรการในการกำหนดเขตอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์	การกำหนดเขตอนุรักษ์ของประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ตามกฎหมาย 3 ฉบับ ดังนี้ 1. เขตอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมไทยตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 2. เขตของโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลป วัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และแก้ไขเพิ่มเติม 3. เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยออกเป็นกฎกระทรวงหรือประกาศกระทรวงตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	ใน Cultural Properties Protection Act 1950 ได้ให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการประกาศพื้นที่ที่เห็นว่ามีความสำคัญทางมรดกวัฒนธรรมให้เป็นย่านอนุรักษ์กลุ่มอาคารแบบดั้งเดิมที่ทรงคุณค่า ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การสำรวจสภาพของชุมชน 2. การกำหนดเขตอนุรักษ์ 3. การดำเนินการอนุรักษ์ 4. การขอรับคัดเลือกเป็นพื้นที่อนุรักษ์
มาตรการในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม	ประเทศไทยมีกฎหมายหลักอยู่ 2 ฉบับที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม คือ 1. พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และแก้ไขเพิ่มเติม จะให้ความคุ้มครองแก่มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้	ประเทศญี่ปุ่นจะมีกฎหมาย Cultural Properties Protection Act 1950 เป็นกฎหมายหลักที่วางหลักเกณฑ์และแนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

มาตรการ	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น
	2. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 จะให้ความคุ้มครองแก่มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้	
มาตรการในการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและประชาชน	กฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและประชาชนของประเทศไทยมี ดังนี้ 1. การรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนการที่จะอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. การให้อำนาจแก่เทศบาลในการวางผังเมืองและออกเทศบัญญัติ 3. การให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการที่จะออกข้อบัญญัติท้องถิ่น	ใน Local Autonomy 1947 ได้ให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อใช้ในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ และสามารถจัดหามาตรการทางด้านแรงจูงใจได้อีกด้วย นอกจากนี้ กฎหมายสร้างบ้านแปงเมืองระดับชุมชนของประเทศญี่ปุ่นยังได้ให้อำนาจแก่เจ้าของสิ่งปลูกสร้างและผู้อยู่อาศัย รวมถึงผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในย่านประวัติศาสตร์สามารถที่จะมีส่วนร่วมในการออกข้อกำหนดหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อใช้ในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ได้

สรุปผลการวิจัย

ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าในทางมรดกทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คนในย่านนั้น มีสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวและวิวัฒนาการที่ยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่จากการที่การดำเนินการในปัจจุบันที่ขาดกรอบทางกฎหมายในการที่จะอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง ส่งผลให้ย่านประวัติศาสตร์อันมีอัตลักษณ์เฉพาะทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมสูญหายไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนในพื้นที่ ทั้งในรูปแบบของการพัฒนาพื้นที่โดยการรื้อเรือนแถวหรือสิ่งปลูกสร้างแล้วสร้างใหม่ อีกทั้งมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่มีอยู่นั้น ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในการวางผังเมืองและกำหนดเขตพื้นที่ มาตรการในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม และมาตรการในการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่น ต่างยังขาดหลักการและแนวทางในการดำเนินการที่เหมาะสมแก่การให้ความคุ้มครองย่านประวัติศาสตร์ โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

สำหรับมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตอนุรักษ์เพื่อการคุ้มครองย่านประวัติศาสตร์นั้น แม้ว่าประไทยจะมีกฎหมายอยู่หลายฉบับที่ให้หลักเกณฑ์ในการที่จะกำหนดให้บริเวณใดบริเวณหนึ่งเป็นพื้นที่คุ้มครองก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการที่จะนำมาบังคับใช้กับการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์อยู่ดี ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเขตอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมไทย ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 การกำหนดเขตของโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 หรือการกำหนดเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยการกำหนดเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายผังเมืองนั้น ถือได้ว่าเป็นการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวม ซึ่งย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยงนั้น นอกจากจะเป็นย่านที่มีคุณค่าความงดงามตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแล้วนั้น ยังเป็นย่านที่ยังมีการดำเนินกิจกรรมในเชิงพาณิชยอยู่ เพราะฉะนั้นถ้าหน่วยงานที่ทำผังเมืองรวมไม่ได้เข้าใจในคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหรือให้คุณค่าแก่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมากพอ ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยงก็อาจจะถูกประกาศให้เป็นเขตพาณิชยกรรมได้ ซึ่งในกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมเมืองตรัง พ.ศ. 2558 ได้มีการกำหนดให้พื้นที่บริเวณย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง เป็นที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (สีแดง) ส่วนการกำหนดเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ก็เป็นการกำหนดให้เฉพาะในพื้นที่ที่ยังไม่ได้มีการประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายอื่น คือ การประกาศเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 43 และถึงแม้ว่าจะมีการประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายอื่นแล้วก็ตาม แต่ถ้าพื้นที่นั้นประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงเข้าขั้นวิกฤตก็สามารถประกาศเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 45 ได้ แต่จากตรงนี้จะเห็นได้ว่ายังมีจุดบกพร่องอยู่ เนื่องจากว่าหากย่านประวัติศาสตร์ถูกประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายอื่นแล้วก็อาจจะไม่สามารถนำมาตรการในกฎหมายสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อให้ความคุ้มครองเพิ่มเติมได้ และถึงแม้จะประกาศเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 45 ได้ก็ตาม แต่ก็มาตรการที่นำมาใช้บังคับเพียงชั่วคราวเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ซึ่งยังไม่เหมาะกับย่านประวัติศาสตร์ที่จะต้องการให้ความคุ้มครองอย่างต่อเนื่อง

ส่วนมาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยนั้นยังมีข้อจำกัดในการที่จะให้ความคุ้มครองที่ครอบคลุมแก่ย่านประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2504 ที่มีจุดมุ่งหมายของการที่จะมุ่งในการที่จะรักษาโบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์ให้ยังคงอยู่ในสภาพเดิมให้มากที่สุด โดยมิให้ถูกเปลี่ยนแปลงเพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายอันจะเกิดแก่โบราณสถานหรือแหล่งประวัติศาสตร์นั้น และในการดำเนินการเพื่อที่จะคุ้มครองโบราณสถานนั้นจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐเป็นหลัก ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งแนวคิดด้านการอนุรักษ์ของประเทศไทยยังกำหนดให้การอนุรักษ์เป็นแบบเฉพาะหลัง ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงยังไม่ค่อยมีความเหมาะสมแก่ที่จะนำมาใช้ในการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ เพราะในย่านประวัติศาสตร์นั้นถือได้ว่ายังเป็นย่านที่ยังมีการดำเนินกิจกรรมตามวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น และยังคงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่

จากปัญหาของมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์อันมีคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมยังคงสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ โดยมาตรการทางกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นนั้น ถือได้ว่าเป็นมาตรการที่สามารถให้คุ้มครองและอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นไว้ได้หลายแห่ง ทำให้ย่านประวัติศาสตร์หลายแห่งของประเทศญี่ปุ่นยังสามารถรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมไว้ได้ จนกลายเป็นย่านที่มีชื่อเสียงชวนให้คนหลงใหลอยากที่จะไปเยี่ยมเยือน โดยมาตรการที่ประเทศญี่ปุ่นใช้นั้น คือ การกำหนดเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมที่ทรงคุณค่า เพื่อเป็นการกำหนดเขตในการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ที่คำนึงถึงความสำคัญเชิงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมในระดับพื้นที่ รวมไปถึงสภาพภูมิทัศน์แวดล้อมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะ ดังนั้น ถ้าประเทศไทยสามารถมีมาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมและสามารถให้ความคุ้มครองแก่ย่านประวัติศาสตร์ได้ก็จะทำให้เราสามารถที่จะอนุรักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้ นอกจากนี้การที่เรามีย่านประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าในหลายพื้นที่ก็จะเป็นตัวช่วยในการดึงดูดให้ผู้คนอยากไปเยี่ยมเยือนและไปสัมผัสความงดงามของมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า จากการศึกษาครั้งนี้ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการที่แก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายให้มีความเหมาะสมแก่การอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ทับเที่ยง จังหวัดตรัง ดังจะกล่าวต่อไปในหัวข้อถัดไป

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการกำหนดเขตเพื่อการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ ควรมีการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยโดยใช้หลักคิดในการอนุรักษ์แบบประเทศญี่ปุ่น คือ ไม่ใช้หลักในการกำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเฉพาะหลัง แต่ใช้การกำหนดเขตเพื่อการอนุรักษ์อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเป็นกลุ่มอาคารหรือย่าน ๆ หนึ่ง เนื่องจากการอนุรักษ์อาคารเฉพาะหลังนั้นไม่สามารถที่จะรักษาคุณค่าของความเป็นอัตลักษณ์และสภาพภูมิทัศน์โดยรอบของย่านประวัติศาสตร์ไว้ได้ ดังนั้น การกำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ให้ครอบคลุมทั้งบริเวณของย่านประวัติศาสตร์นั้นจะให้การคุ้มครองอัตลักษณ์และลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นนั้นไว้ได้ ควรมีการปรับปรุงมาตรการที่ใช้เพื่อการควบคุมของเก่ามิให้ถูกทำลายมาเป็นการกำหนดมาตรการให้เจ้าของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างในย่านประวัติศาสตร์สามารถที่จะปรับปรุงสภาพการใช้งานภายในอาคารให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต แต่ยังคงรักษาสภาพภายนอกของอาคารไว้ให้ยังคงกลมกลืนกับภูมิทัศน์ในย่านประวัติศาสตร์

ในการกำหนดมาตรการเพื่อการคุ้มครองภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของย่านประวัติศาสตร์ ปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่จะนำมาใช้ในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิทัศน์ในย่านประวัติศาสตร์ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อที่จะนำมาใช้ในการให้ความคุ้มครองแก่ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม เช่น การกำหนดประเภทของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม การกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดรายการภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ การกำหนดแผนการคุ้มครอง การกำหนดมาตรการ

ในการส่งเสริมและฟื้นฟูพื้นที่ที่เสื่อมโทรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดมาตรการในการให้การสนับสนุนในระดับต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงซ่อมแซมและบูรณะอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง เช่น การกำหนดงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือด้านการปรับปรุงและซ่อมแซมอาคาร หรือการลดหย่อนภาษี เป็นต้น อีกทั้งยังควรที่จะมีการกระจายอำนาจในการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ให้แก่ท้องถิ่นเจ้าของพื้นที่เป็นคนดูแล อย่างในประเทศญี่ปุ่นที่ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการที่จะเสนอให้ย่านประวัติศาสตร์ใดที่สมควรได้รับการอนุรักษ์ก็จะให้องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเสนอให้ย่านนั้นได้รับการขึ้นทะเบียนได้ และสามารถที่จะออกข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินการอนุรักษ์ในพื้นที่ของตนได้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรที่จะส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละท้องที่มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อใช้ในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์เช่นเดียวกับที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการดำเนินการ เนื่องจากว่าย่านประวัติศาสตร์ในแต่ละพื้นที่นั้นมีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน จึงควรที่จะมีการกำหนดมาตรการในการอนุรักษ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่

บรรณานุกรม

เกรียงไกร เกิดศิริ, *ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ: อุษาคเนย์, 2551).

นิก สุนทรชัย, “พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 กับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น” (2559) 7:1 *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.*

ปัทม์ วงศ์ประดิษฐ์, *การศึกษาพัฒนาการรูปแบบของตึกแถวจังหวัดตรัง* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557).

ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, *การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและการอนุรักษ์เมือง* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2557).

ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์, *กฎหมายคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559).

